

Het type Van Muiswinkel

De losbol

Zijn Willem van Hanegem is haast nog echter dan Willem van Hanegem. Maar wie is de briljante imitator zelf? Een analyse van cabaretier Erik van Muiswinkel, in vijf pogingen. “Op mijn eenmansactie tegen de Spelen in Peking kreeg ik zoveel positieve reacties... dan ben je geen Don Quichot meer.” TEKST Stef Verhoeven FOTO'S Michiel de Ruiter

Type 1: Don Quichot

Ridder in een wereld die niet meer in ridderlijkheid gelooft. Ofwel: hoe een dappere cabaretier ervoor pleit om niet naar de Olympische Spelen in Peking te gaan.

Van Muiswinkel: “De reuzen waartegen Don Quichot streed, bevonden zich in zijn hoofd. Dat is bij mij níet zo: in de Chinakwestie heb ik gewoon heel erg gelijk! Je kunt duizend dingen noemen die beter

mijn vrouw Paulien naar de film *Das Leben der Anderen*. We keken elkaar aan. Ik wist: die brief gaat op de post. Die film laat meesterlijk zien hoe zo'n totalitaire maatschappij functioneert. Alles gaat keurig, de buitenkant deugt, maar als je één stapje te ver gaat, ben je aan de beurt. Vroeg of laat word je gepakt en verdwijnt je onder de stoep. Communistische machthebbers zijn altijd meesters geweest in het wegmoffelen.

ontmaskerd

gaan in China, maar daar gaat het niet om. Het gaat erom wat er nog altijd misdadig is. Ik zit natuurlijk al een paar weken naar mezelf te luisteren: alleen al het woord *mensenrechtenschendingen*; dat zegt helemaal niks meer. Maar als je je er een kleine week in verdiept, lopen de rillingen over je rug.

Het cynisme van IOC-baas Hein Verbruggen was voor mij de druppel. Hij begon vorig jaar een privé-campagne tegen Amnesty International vanwege een rapport over uithuiszettingen in Peking. Mensen werden voor vijf jaar of langer naar werkkampen gestuurd als ze demonstreerden. Amnesty zei: we hebben ons helaas vergist in de Chinezen. Wat zegt Verbruggen? Amnesty gebruikt de Spelen alleen om reclame voor zichzelf te maken. Toen ik dát las ben ik me uit kwaadheid heel intensief in China gaan verdiepen. Wat wist ik er nou eigenlijk van? Niks!

Ik heb gearzeld om die brief naar *de Volkskrant* te sturen. Het leven is kort, ik sta vier à vijf keer per week in het theater en ben bijna nooit thuis. Op een avond dat ik wél thuis was, keek ik samen met

Natuurlijk heb ik me de eerste week van mijn eenmansactie een Don Quichot gevoeld, maar daarna kreeg ik zoveel positieve reacties... dan ben je geen Don Quichot meer. Ik maak me geen illusies: die Spelen gaan door en ik ga er nog naar kijken ook. Maar ik wil het niet zomaar laten gebeuren. De Spelen zijn het grootste pre-event dat bestaat: je kunt voor het oog van de wereld een punt maken. Dus dat doe ik.”

Type 2: de taalvirtuoos

Draagt zonder haperen de complete openingspagina van Nader tot u van Gerard Reve voor, als openingszet van een onuitputtelijke reeks spitsvondigheden.

Van Muiswinkel oreert: “Toen ik nog een kleine jongen was, kwam er eens een man bij ons thuis, die een uitvinding van krijgskundige aard had gedaan, waarvan hij, door bemiddeling van mijn vader, hoopte zo spoedig mogelijk de Russiese regering de gelukkige bezitster te kunnen maken...’ Mag ik doorgaan?”

Diederik van Vleuten en ik zijn beiden liefhebbers →

→ van Gerard Reve. Het synchroon opdreunen van deze lange, prachtige openingszin uit Reve's *Nader tot u* zou een plekje krijgen in ons programma *Mannen met vaste lasten*. Toch hebben we hem maar geschrappt; te veel liefhebberij van twee taalgekken. Ik hou van de Nederlandse literatuur, dat is de schuld van mijn leraar Nederlands op de middelbare school: Harry S. Visscher. Een leraar zoals je ze tegenwoordig nog maar zelden tegenkomt: hoog niveau, filmrecensent en hij schreef af en toe ook nog een boek. Harry liet me indringend kennismaken met de Nederlandse literatuur. Dus niet, zoals tegenwoordig, een stukkie Ollie B. Bommel en klaar... Nee, alles van *Karel ende Elegast* tot Harry Mulisch.

Ik ben een rusteloos type, maar heb wel zitvles om te lezen. Straks moet ik bijvoorbeeld naar Papendrecht voor een optreden. Wil je voor de files weg, dan kom je om half vier aan. In de twee uur voor het eten lees ik in *De Schopenhauerkuur* van een zekere meneer Irvin D. Yalom.

badkamer. Verwarrend. Mijn vader stond zich, op een paar meter afstand, enorm kwaad te maken. Zo had ik hem nog nooit gezien. Ik moest huilen, wilde het podium op rennen. Maar ik was gegrepen. Drie jaar later traden we samen op als Frederik en Leendert. Het was de opmaat van 25 jaar samen optrekken. Als ik benaderd werd voor een optreden en ik kon niet, dan zei ik: 'Bel mijn vader!'

In sommige dingen was hij streng. Op school moest ik teksten van Annie M.G. Schmidt uit mijn hoofd leren. Bij een foutje schreeuwde hij: 'Nou doe je het wéér!' Ik was een mannetje van 8. Die sessies eindigden altijd in huilen en ruzie, maar ik leerde het wel. Toegegeven, in veel opzichten lijk ik op mijn vader, maar niet in alles. Ik ben bijvoorbeeld veel minder lui. Hij heeft er altijd voor teruggedeeind om de moeilijkste weg te kiezen. Pas op zijn 53ste is hij gaan doen wat hij het liefste deed: toneelspelen. Hij kon een volle Haarlemse schouwburg twee uur in de ban houden, maar overdag zat-ie zich te vervelen als commerciële man van een kalvermelkpoederfabriek.

*'Ik weet zeker dat mijn vader door mij heeft gedacht: en nu ik ook!
Hij is mij achterna gegaan, in plaats van ik hem'*

Maar schrijven... een roman van eigen hand zul je in mijn bureaula niet tegenkomen. Ik ben daar niet geschikt voor. Ik ben van de korte baan, anekdotes, verhaaltjes, columns. Daarin lijk ik op Kees van Kooten, al is de vraag of ik ooit zijn niveau zal halen.

Inmiddels durf ik te spelen met mijn teksten. Mijn kracht in het cabaret van *Kopspijkers* was dat ik op het moment suprême durfde af te wijken van mijn tekst. Als ik als Willem van Hanegem of Anton Geesink daar zat en er schoot me iets te binnen, dan deed ik daar ook iets mee. Dat vind ik het mooie van cabaret: dat je de mogelijkheid hebt iets anders te doen dan is afgesproken."

Type 3: de zoon van zijn vader

Nauwelijks een type, natuurlijk. Al trad in zijn geval de vader (Freek van Muiswinkel, 1935-1999) in het voetspoor van de zoon, in plaats van andersom.

"Toen ik vijf was, mocht ik met mijn vader mee naar een amateurvoorstelling in Baarn. Voor het eerst zag ik hem toneelspelen: hij stond als beklagde in een rechtbank, achter het wasrekje uit onze

Daar was hij totaal ongeschikt voor. Ik ben vanaf mijn 21ste gaan spelen, samen met mijn jeugd-vriend Justus van Oel. Ik weet zeker dat mijn vader door mij heeft gedacht: en nu ik ook! Hij is mij uiteindelijk achterna gegaan, in plaats van ik hem."

Type 4: de blijmoedige opportunist

Het type waarmee hij zo vergroeid is, dat publiek en critici denken dat Van Muiswinkel de flierefluiter is die hij zo vaak speelt.

"In mijn programma's met Diederik (van Vleuten – red.) is hij de filosoof, de dromerige idealist. En ik de losbol, de flierefluiter, de opportunist. Die tegenstelling tussen Diederik en mij was in *Antiquariaat Oblomow* het scherpst. Diederik was het boekenmannetje en ik wilde naar de hoeren. Ik leg het nog één keer uit: dat zijn rollen! Geloof me, ik heb precies evenveel diepzinnige literatuur liefde en engagement als Diederik, hij heeft precies evenveel opportunisme als ik.

Critici schreven over mijn laatste soloprogramma *Welkom, welkom in mijn hoofd* dat ik bewust wil afrekenen met mijn imago van losbol. Onzin. In dat

→

‘Het is zo verleidelijk. Ik hoef maar even te kijken als Harry van Raaij en 1200 man schiet collectief in de lach’

→ programma wilde ik laten zien dat er in Nederland zoveel moois is gemaakt. Onze taal is een schatkamer. Diederik en ik hebben nu samen vijf programma's gemaakt, een record voor mij. Het was zwaar om er een punt achter te zetten, het is toch een soort huwelijk. Maar ik heb nog zo veel plannen, er zijn zoveel andere theatervormen die ik wil uitproberen. Diederik is er een dag goed chagrijnig van geweest. Als een soort bekroning van onze samenwerking gaan we een best of-programma spelen tot eind 2009. Dat is een traktatie voor onszelf.”

Type 5: de vakman van de typetjes

Anton Geesink, Willem van Hanegem, Maarten van Rossem... in een oogwenk wekt hij ze tot leven, tot vermaak van complete schouwburgzalen.

“Mijn typetjesperiode zit er zo'n beetje wel op. Ik heb er nu een stuk of vijfentwintig gedaan, het is mooi geweest. Maar het is een machtig wapen dat ik kan oppakken als het me uitkomt.”

Flitscursus Typetjes: “Les 1: de persoon moet breed bekend zijn, anders werkt het niet. Hein Verbruggen zou ik dolgraag in een typetje verpakken.

Stem: dun, minachtende toon, houding: afwerend als een stekelvarken. Maar helaas voor hem, hij is niet beroemd genoeg. Voor een gezelschap van het IOC zou het weer wél kunnen, want dan geldt de wet van bruiloften en partijen: je hoeft bijna niks

te doen om het tot een succes te maken.

Les 2: je gaat de persoon in allerlei situaties bekijken. Turen naar video-opnames, urenlang luisteren naar zijn stem, net zolang tot je op de kern stuit.

Bij Willem van Hanegem is dat (zet een stemmetje op): ‘Alles is flauwekul!’ Dat is mijn uitgangspunt in alle situaties waar die man in verzeild raakt.

Les 3: de lakmoesproef. Je speelt hem in de auto voor je collega's. Als blijkt dat je een uur kunt discussiëren als – bijvoorbeeld – Janmaat, dan gaat het ook lukken voor publiek. Bij Leo Beenhakker en Co Adriaanse lukte dat niet. Ik kon ze wel een beetje nadoen, maar ik kon niet in ze veranderen.

Het requiem voor mijn typetjes was mijn versie van *De nozem en de non* van Cornelis Vreeswijk, daarin kwamen ze allemaal nog een keer langs.

Zo. En nou niet meer zeuren! Maar echt afscheid nemen is moeilijk; soms komen ze nog wel even langs in mijn voorstellingen. Het is zo verleidelijk.

Ik hoef maar even te kijken als Harry van Raaij en 1200 man schiet collectief in de lach. Het is dé manier om het goed te laten komen in een zaal.

Ik heb me wel eens zorgen gemaakt: wat als mijn creativiteit opdroogt? Maar die zorgen zijn sinds een paar jaar definitief voorbij. Naarmate je meer hebt gemaakt en bekender wordt, komen er ook meer mogelijkheden. Ik nader de vijftig, maar dat doet me weinig. Ik ben ooit nogal geschrokken toen ik dertig werd, daarna was het over.” ←

Frederik Leendert (Erik) van Muiswinkel

(Eemes, 4 augustus, 1961) verwierf landelijke bekendheid met zijn rol in de televisieprogramma's *Ook dat nog!*, *Kopspijkers* en *Studio Spaan*. De veelzijdige kleinkunstenaar is vooral bekend als imitator van onder anderen Anton Geesink en Willem van Hanegem. Met Diederik van Vleuten maakte hij de laatste tien jaar vijf succesvolle theaterprogramma's. Onlangs maakte hij bekend dat het duo stopt, in 2009 doen ze nog een korte afscheidstour. De laatste maanden is Van Muiswinkel vooral in het nieuws met zijn pleidooi om niet deel te nemen aan de Olympische Spelen in China, vanwege het totalitaire communistische regime.